

Aan: Gemeenteraadsleden Rotterdam, Commissie Fysiek

Van: Stichting Rotterdam Natuurlijk!
bestuur@rotterdamnatuurlijk.nl

Bijlagen: Reacties projectleiders Stadsontwikkeling op vragen over klimaat en natuur impact en ontwerp besluit verhogen geluidsnormen

Betreft: Reflectie en zorgen over werkwijze Stadsontwikkeling

Rotterdam, 8 juni 2022

Beste raadsleden, commissie fysiek van Rotterdam,

Wij hebben elkaar gesproken op 13 mei tijdens de rondleiding door het Lloydkwartier om de voorgenomen plannen voor Schiehaven Noord te visualiseren. In reactie heeft u gezamenlijk een brief naar de wethouder gestuurd. Daarvoor complimenten en veel dank!

Klimaat- en natuurimpact van projecten

Ik stuur deze brief namens stichting Rotterdam Natuurlijk! Er is ons iets opgevallen bij de werkwijze van **Stadsontwikkeling** als we kijken naar de wetten en richtlijnen die zij volgen bij gebiedsontwikkeling. Hierbij hebben we niet alleen naar Schiehaven Noord gekeken, maar hebben we bij Stadsontwikkeling stukken opgevraagd over de klimaat- en natuurimpact van verschillende projecten, te weten:

1. Het dempen van de Rijnhaven tbv verdichting.
2. Project Rise (sloop en extreme hoog nieuwbouw).
3. The One Blaak (sloop en nieuwbouw).
4. Dempen en verder verdichten van Schiehaven Noord.

Wij willen u vragen met ons mee te 'reflecteren'; wellicht vindt u het zinvol om de observaties door te sturen naar de college-partners zodat zij deze kennis mee kunnen nemen.

Impact niet onderzocht en informatie niet beschikbaar

Wij maken ons zorgen over de actualiteit en relevantie van de omgevingswaarden en criteria die Stadsontwikkeling bij deze ontwikkelingen hanteert. Zij volgen de bestaande wettelijke kaders zeer nauwkeurig en doen net alsof de inzichten en adviezen van het Rijk (Rli, Deltares, RIVM, ea) en uit onderzoeksrapporten als ROER en MER niet bestaan. Wij hebben specifieke vragen gesteld over:

1. Berekeningen voor CO2 uitstoot en stikstof uitstoot bij dempingswerkzaamheden.
2. Berekeningen voor CO2 uitstoot bij sloop voor nieuwbouw, specifiek hoe een 'netto MPG' wordt uitgerekend.
3. Waterveiligheid buitendijks i.v.m. stijgende zeespiegel.
4. Klimaatrisico's voor hitte, droogte en overstroming vanwege extremer weer.

5. De opstuwende effecten van dempen van havenbekkens voor het hoogwaterniveau.

In de antwoorden wordt duidelijk dat er eigenlijk geen antwoorden zijn. Het lijkt erop dat er bij het maken of voorbereiden van deze plannen **alleen** rekening wordt gehouden met de regels in het bouwbesluit. De reacties van de projectleiders zijn in de bijlagen terug te vinden.

Belangrijke gebreken

Hieronder een lijst adviezen en normen die het Rijk en onderzoekers aanreiken waarvan in de antwoorden niets is terug te vinden:

1. 75m² groen per woning (eventueel 3-30-300, maar dit is nooit door een Rijks raad geadviseerd). Hoeveel groen is er per wijk/buurt in Rotterdam? Stadsontwikkeling is de logische partij om dit op het netvlies te hebben. [De Rekenkamer Rotterdam springt gelukkig bij](#);
2. Stikstof ook binnen de stad zoveel mogelijk beperken om biodiversiteit te vergroten en lucht gezonder te maken;
3. Stedelijke verdichting maakt de klimaatproblematiek van hitte, biodiversiteit, wateroverlast, gezondheid erger;
4. CO₂ uitstoot in bebouwde omgeving (verantwoordelijk voor 40% van alle CO₂ uitstoot) op alle fronten minimaliseren: sloop en dempen verbieden;
5. Gebouwen hoger dan acht bouwlagen stoten gedurende hun hele levensduur veel meer CO₂ uit, tot wel 3 keer zoveel bij hele hoge gebouwen;
6. Nog een reden dempen te verbieden: onbekend opstuwend effect van hoogwater;
7. Buitendijks bouwen stoppen, eerst onderzoek naar risico's zeespiegelstijging,
8. Ruimte houden voor waterwerken;
9. Participatie met burgers, organisaties (en wetenschap) vanaf de start van ontwikkelingen,
10. WHO normen voor lucht en water per direct als doel neerzetten;
11. Wetenschap en kennis aan de basis voor beleid in de fysieke buitenruimte opnemen i.p.v. negeren.

Reflectie per project:

1. Rise
 - a. De omgevingsvisie wordt als leidraad gebruikt maar deze geeft geen houvast;
 - b. De moties waarnaar wordt verwezen kunnen wij helaas niet inzien. Wel zijn twee moties over duurzaamheid verworpen. Deze moties staan ook op: <https://rotterdamnatuurlijk.nl/rise/>
 - c. Alle duurzaamheid ambities zijn optioneel;
 - d. Geen netto berekening CO₂ uitstoot sloop – nieuwbouw omdat dit alleen verplicht is voor de nieuwbouw. Hier valt dus bewust een enorm CO₂ gat;
 - e. Er wordt gesproken over veel woning toevoegen, dit is dus direct gevolg van de 50.000 woningen ambitie, de ambitie die ~~de~~ niet is onderzocht op gevolgen en volgens ROER en MER rapporten de toekomstbestendigheid van Rotterdam ernstig bedreigt;
 - f. Wat is 'levendigheid aan het Hofplein'? Dit wordt vergroend toch? Dat zorgt voor levendigheid, niet het toevoegen van stenen en nog meer mensen.
 - g. Verwijzing naar bestuur, niet zelf willen denken. Wel erg makkelijk voor goed betaalde ambtenaren die er zijn voor het bestuur én de burgers.

2. The One Blaak
 - a. Geen CO2 berekening;
 - b. Verwijzing naar voorbeeld zonder concrete criteria en normen, wanneer voldoet een gebouw niet meer? Zit daar ook een milieu/klimaat berekening en afweging in?
 - c. Verder een algemeen verhaal op basis waarvan geen beeld ontstaat over hoe wordt besloten of een gebouw wordt gesloopt vanuit het CO2 perspectief.
3. Schiehaven Noord
 - a. Wordt weer genoemd dat er woningen bij 'moeten'. Goede groei wordt weer omschreven zonder concreet te worden. Wat is het nou? Kan het allemaal tegelijk?
 - b. Wordt ook weer verwezen naar het bestuur en de raad. Zelf denken?
 - c. Milieu prestatie gebied bestaat inderdaad niet in het bouwbesluit, maar die kun je zelf bedenken als je van plan bent heel veel extra CO2 uit stoten door dempen;
 - d. Geen CO2 berekening gemaakt van het totaal;
 - e. Verwijzing naar de grondwet en deze uitleggen naar meer woningen, maar niet uitleggen naar beschermen tegen klimaatrisico's en zorgen voor een gezonde leefomgeving?
4. Dempen Rijnhaven
 - a. Er wordt geen CO2 berekening gemaakt terwijl er zeer veel wordt uitgestoten tijdens werkzaamheden als deze;
 - b. Stikstof neerslag wordt slechts gezien vanuit Natura2000 gebieden. Natuur in de stad is voor de inwoners echter nog veel belangrijker. Hoe kan het dat de impact hierop niet wordt berekend voor een zeer omvangrijk project als dit?
 - c. De Rijnhaven is gegraven en er hoeft daarom geen berekening gemaakt te worden voor de gevolgen van het dempen voor de waterstanden? Is dit gewoon niet gewoon 'dom'? Trekt water zich iets van deze regel aan?
 - d. Ook hier wordt weer een link gelegd naar de 50.000 woningen. Het begint u als raadslid hopelijk ook te dagen dat dit besluit (nogmaals, zonder onderbouwing en onderzoek naar de gevolgen) grote impact heeft;
 - e. De kosten voor dempen worden bekostigd uit de grondverkoop. Dit zal grote impact hebben op de hoeveelheid woningen en dus CO2 uitstoot. Het is een optelsom die erg negatief uitpakt voor klimaat en natuur, en daarmee de mensen die er nu en straks wonen.

Dit is nog niet alles

Daar komt bij dat wij constateerden dat de **directeur van Stadsontwikkeling** een handtekening zet onder een ontwerpbesluit voor het **verhogen van de geluidsnormen** om de bouw van woningen naast de tunneltraverse mogelijk te maken. Hoe kan Stadsontwikkeling hiervoor verantwoordelijkheid dragen? De geluidhinderwet is er om burgers te beschermen en er mag alleen in zeer uitzonderlijke gevallen van worden afgeweken (zie bijlage bronnen). Dit ontwerpbesluit is ook bijgevoegd.

De meeste van u weten dat Stadsontwikkeling ook **niet bekend** staat om de succesvolle **samenwerking met burgers** bij het ontwikkelen van de stad als toekomstbestendige leefomgeving. Samenwerking met wetenschappers en deskundigen op gebied van klimaat en natuur lijkt ook niet van de grond te komen. Rotterdam [weigert mee te doen aan een overeenkomst om natuurinclusief te bouwen](#). Nu is dit momenteel nog verre van perfect, maar het **niet mee willen** doen is wel een statement.

Tenslotte maakt Stadsontwikkeling mogelijk gebruik van de **'salamitactiek'** bij gebiedsontwikkeling van RCD (Rotterdam Centraal Station District), wat betekent dat dit gebied wordt opgedeeld in **kleinere projecten** zodat **geen planMER** hoeft te worden opgesteld. Dit 'opdelen van een gebied' **mag niet volgens EU-regels**. Logisch ook, want zonder MER wordt heel veel natuur en klimaat impact niet zichtbaar, impact die wel hele grote gevolgen heeft voor de natuur en de mensen ter plaatse en in de omgeving (de wijken rondom). Hieruit blijkt nogmaals hoe graag Stadsontwikkeling stenen wil stapelen in Rotterdam, tegen elke prijs.

Samenvattend:

1. De ambities van 50.000 woningen is nooit onderbouwd en realisatie hiervan maakt de toekomstbestendigheid van Rotterdam nog onzekerder; deze ambitie kan niet worden gerealiseerd zonder grote sommen 'wisselgeld' in de vorm van risicotoenname van biodiversiteit, hitte, gezondheid en veiligheid op zowel de korte als langere termijn;
2. Er wordt door Stadsontwikkeling bij de vier genoemde projecten geen rekening gehouden met klimaat risico's, de klimaat doelen van Parijs, Urgenda en lokale natuur impact;
3. Hoogbouw blijkt in Rotterdam zeer veel te worden toegepast, ondanks alle bekende nadelen en gevolgen voor klimaat, natuur en sociale samenhang;
4. Er lijkt geen ingang te zijn binnen Stadsontwikkeling voor wetenschap en kennis over klimaat en natuurontwikkeling in de stad;
5. Stadsontwikkeling werkt niet samen met burgers aan de stad. Participatie en inspraak volgt alleen het minimale wettelijk kader via de inspraakprocedures, en dat is altijd 'voor de buhne' aan het einde van een procedure.

Wij vragen u op deze gang van zaken bij Stadsontwikkeling te reflecteren en deze observaties richting de partijen te sturen die momenteel het college gaan vormen.

Bredere context

De urgentie voor het bouwen van 50.000 woningen die wij terugzien in de antwoorden, een ambitie [waar geen consensus in de onderbouwing is](#), staat in schril contrast met de urgentie voor de klimaat en natuur opgaven waar we in Rotterdam voor staan. [Rotterdam draagt overigens niet alleen een verantwoordelijkheid richting de Rotterdammers](#).

In een breder perspectief kun je stellen dat de 50.000 woningen is ingegeven door een bevolkingstoename aan te nemen. Echter, de **bevolkingstoename** zelf is een **politieke keuze** aangezien deze volledig voor rekening komt van **arbeidsmigratie**. Het geboortecijfer t.o.v. het sterftcijfer is negatief.

En de keuze voor arbeidsmigratie is weer ingegeven door het streven naar oneindige economische groei, alsof er oneindig natuurlijke bronnen beschikbaar zijn. Dit streven wordt ook benadrukt door de term 'goede groei' in de omgevingsvisie. Er is geen andere weg naar voren in de tijd zo lijkt het. Hoe realistisch is dit?

Wij zouden als stichting een rol kunnen spelen in het starten van debat tussen raadsleden, burgers en wetenschappers. Met als doel om de daadwerkelijke mogelijkheden voor een maximaal

generatieproof Rotterdam zo breed en open mogelijk te verkennen en tegelijkertijd Stadsontwikkeling te laten groeien naar een rol om hierin het voortouw te nemen als prominent en geëngageerd klankbord voor het stadsbestuur.

Het ultieme doel van Stichting Rotterdam Natuurlijk! is op zo kort mogelijke termijn weer overbodig te worden.

Dank u wel voor uw aandacht en wij zien met belangstelling een reactie tegemoet.

Vriendelijke groeten,

Colle van Stegeren,
Pieter Cusell,
Diederik van der Mast

Stichting Rotterdam Natuurlijk!

www.rotterdamnatuurlijk.nl

Bijlage: Nuttige en essentiële bronnen

Achtergrond op de website van Stichting Rotterdam Natuurlijk!

<https://rotterdamnatuurlijk.nl/wetenschap/>

Uitleg bevoegdheden raad:

<https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/hoe-verdelen-raad-en-college-de-bevoegdheden>

Dit is voor de nieuwe wetgeving, maar het lijkt me dat de strekking nu hetzelfde zou moeten zijn, vooruitlopend op de WOO:

<https://meesruimteenmilieu.nl/veranderingen-onder-de-omgevingswet-rollen-van-het-college-en-de-raad/>

Over de rol van de raad tov het college (uit 2019); wij lezen dat het college de raad niet mag passeren:

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/kamer-geeft-raad-meer-invloed-bij-omgevingswet>

Over de biodiversiteitscrisis vind je deze recente studie met aanbevelingen (bevestiging van het advies "Recht op Groen" en stelt onomwonden vast dat het niet alleen om biodiversiteit/natuur in natura2000 gebieden gaat:

<https://www.rli.nl/publicaties/2022/advies/natuurinclusief-nederland>

Uit de NRC van 19 mei 2022: Rotterdam zit nog heel ver van de nieuwe fijnstofnorm:

<https://www.nrc.nl/nieuws/2022/05/19/rotterdam-zit-nog-heel-ver-af-van-de-nieuwe-fijnstof-norm-a4124835#/krant/2022/05/21/%23702>

Over het schone lucht akkoord, ook Rotterdam:

<https://www.gezondheidsraad.nl/actueel/nieuws/2019/01/31/interview-prof.-lex-burdorf>

Over de zorgplicht voor burger en bestuur:

<https://duurzaamheidsrecht.nl/duurzaamheidsrecht/omgevingsrecht/>

ABN Amro heeft voor het eerst milieuschade op landelijk niveau per jaar becijferd. Ik meen dat milieuschade goed beschouwd altijd mee moeten wegen bij de afweging van besluiten:

<https://www.nrc.nl/nieuws/2022/04/25/abn-amro-milieuschade-groeit-als-nederlandse-consument-gedrag-niet-verandert-a4118519>

Mogelijk lagere NO2 uitstoot door covid-19:

<https://www.clo.nl/indicatoren/nl0231-stikstofdioxide>

Rotterdam heeft de hoogste concentraties van Nederland maar blijft in 2020 onder de EU norm, (maar niet onder de WHO norm). Onderzoeken uit 2020 (en 2021 wellicht) zijn hierdoor mogelijk niet representatief aangezien het wegverkeer momenteel weer drukker is dan vóór Covid.

Nederland voldoet bij lange na niet aan kaderrichtlijn water:

<https://www.nrc.nl/nieuws/2022/03/18/schoon-water-is-in-nederland-nog-ver-weg-a4102847>

Zowel baggeren als dempen als zandwinning hebben mogelijk negatieve invloed op de waterkwaliteit:

<https://www.nrc.nl/nieuws/2022/03/16/herstel-de-nieuwe-waterweg-a4102499>

Geluidshinder:

<https://www.infomil.nl/onderwerpen/geluid/regelgeving/wet-geluidhinder/wet-geluidhinder-'/>

Verwijzend naar:

<https://www.infomil.nl/onderwerpen/geluid/thema/gebiedsontwikkeling/instrumenten/stad-milieu>

In uitzonderlijke gevallen kunnen geluidsnormen worden verhoogd; De situatie Parkhaven010 staat hier niet bij:

<https://www.infomil.nl/onderwerpen/ruimte/ruimtelijke/interimwet-stad/>

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/geluidsoverlast/geluidsoverlast-in-de-wet>

Bijlagen SO projecten vragen en antwoorden

The One Blaak

Projectleider: Rob Groote Brombaar

30 mei 2022, over CO2 bij sloop voor nieuwbouw:

Beste Diederik,

Hierbij kom ik nog even terug op jouw laatste schrijven.

De afweging voor sloop-nieuwbouw is breder dan een vergelijking op basis van duurzaamheid. Er spelen veel meer zaken een rol. Denk hierbij aan cultuurhistorische afwegingen, beleidsuitgangspunten, sociale criteria en meer. Uiteindelijk wordt eea tegen elkaar afgewogen om te komen tot een keuze voor sloop e/o nieuwbouw.

Ik kan hier in mijn eigen werkgebied een paar voorbeelden geven. Voor het project Glashaven in het Maritiem district (143 woningen) is geconstateerd dat het gebouw niet meer voldoet aan de eisen van de huidige kantoorgebruiken. Verder lag er een opgave vanuit het college om woningen toe te voegen / te verdichten. Door de afdeling Stedenbouw werd behoud van de huidige Rotterdamse laag (cq de huidige bebouwing) van belang geacht. Hier wordt nu gedeeltelijk gesloopt (tbv een woontoren) en wordt een groot deel van het huidige pand opgeknapt en getransformeerd van kantoor naar woningen.

Eenzelfde keuze is gemaakt voor de project RIVA aan de Scheepmakershaven en het Havenziekenhuis (waar het monumentale beeldbepalende deel behouden blijft)

Het is dus niet alleen de businesscase die maakt of er gesloopt of getransformeerd gaat worden. Er zijn meer overwegingen en ik snap uw wens dat de uitstoot van CO-2 ook een onderdeel van kan / moet zijn.

Met vriendelijke groet,

Rob Groote Bromhaar

Projectmanager

Projectmanagementbureau

Stadsontwikkeling, gemeente Rotterdam

De Rotterdam, Wilhelminakade 179

Postbus 6575, 3002 AN Rotterdam

Mobiel: + 31 6 41548918

Voor eerdere generieke uitleg zie pdf.

Project Rise
Projectleider Robert Paf

Beste Diederik,

Naar aanleiding van je vragen in de mail van 14 april (zie hieronder) stuur ik je hierbij puntsgewijs de antwoorden.

1. In zijn algemeenheid geldt dat de ontwikkeling van RISE moet voldoen aan de uitgangspunten uit de omgevingsvisie De Veranderstad in het kader van de Goede Groei. Het gaat om groei die bijdraagt aan het welzijn van de inwoners, aan een duurzame samenleving en aan economische vooruitgang. Groei die het Rotterdamse rijke erfgoed en identiteit ondersteunt en versterkt waarbij Rotterdammers zijn betrokken in het proces van verandering. In de omgevingsvisie is voorgaande vertaald naar een vijftal perspectieven: compact, gezond, inclusief, duurzaam en productief. Bij de vaststelling van de Nota van Uitgangspunten op 14 oktober 2021 zijn door de gemeenteraad daarbij een 11-tal moties aangenomen, welke belangen de gemeenteraad derhalve expliciet verwezenlijkt wil zien worden bij de realisatie van RISE. De moties alsmede de NvU en het bijbehorende raadsvoorstel zijn hier te vinden: [Document RotterdamRaad - Raadsagenda 14 oktober 2021 - iBabs RIS](#)
2. RISE draagt op substantiële wijze bij aan de woningbehoefte van Rotterdam, er worden tenminste 1300 woningen nieuw gebouwd, waarvan zeker de helft in de betaalbare categorie valt. Daarbij draagt RISE bij aan een aantrekkelijker omgeving in dit deel van het centrum en wordt er meer levendigheid gecreëerd aan het Hofplein, door de toevoeging van kantoren, bedrijfsruimten, een hotel, maatschappelijke voorzieningen en overige horeca. Daarvoor moeten 226 huurwoningen worden gesloopt, maar in RISE komen tenminste evenveel vierkante meters en tenminste evenveel sociale huurwoningen nieuw terug, zodat de sociale woningvoorraad in Rotterdam er niet op achteruit gaat. Daarnaast zullen de huidige bewoners van de sociale woningen zoveel mogelijk ontzorgt worden en moet de tijdelijke huisvesting op orde zijn. Dit zijn eisen welke Havensteder heeft ingebracht voordat zij medewerking aan de ontwikkeling van RISE heeft toegezegd. En ook de gemeenteraad heeft in één van de elf moties vastgelegd dat de zorg voor de huidige bewoners een belangrijk aandachtspunt vormt bij de verdere ontwikkeling.
3. De MPG wordt berekend volgens de Bepalingsmethode Milieuprestatie Bouwwerken, zie deze [webpagina](#). Deze methodiek kijkt alleen naar de milieuprestatie van bouwwerken. Het is geen methodiek om situaties van sloop-nieuwbouw of transformaties mee te vergelijken. Zoals op de website blijkt, wordt er wel over nagedacht om ook verbouw en transformatie projecten onder de reikwijdte van de MPG te brengen. Deze heeft echter nog geen basis in het bouwbesluit gekregen. Daarom is in de NvU (blz. 74 onder II. Circulair) een separaat uitgangspunt opgenomen over het waarde-behoud van de bestaande materialen. In een nog op te stellen Plan van Aanpak dient de ontwikkelaar aan te geven op welke manier wordt gestuurd op waarde-behoud van de bestaande materialen en het reduceren van sloop-/bouwafval.
4. De gemeente is bij haar handelen en optreden gebonden aan alle vigerende wetten, naast de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Het voert te ver om in dit bestek alle wetten op te gaan noemen, ik zou er maar eens één vergeten. Op de website van Rotterdam Natuurlijk wordt al een niet uitputtend overzicht gegeven van welke regels allemaal van toepassing zijn in het openbaar gebied c.q. bij gebiedsontwikkeling. Ook de ontwikkeling van RISE moet voldoen aan de eisen en normstellingen in de verschillende wetten en verdragen. Daarbij kan geen enkel erkend belang (in de zin van wettelijk beschermd) niet worden meegewogen. Uiteindelijk zal er tussen alle vaak uiteenlopende belangen een afweging moeten worden gemaakt, en deze afweging zal door het bestuur van de stad (gemeenteraad) worden gemaakt.

Met vriendelijke groet,

Robert Paf
Projectmanager
Gemeente Rotterdam
Stadsontwikkeling
PMB Noord, Kralingen-Crooswijk en Buitengebieden

De Rotterdam, Wilhelminakade 179
Postbus 6575, 3002 AN Rotterdam
Mobiel: 06 5120 1882
Website www.rotterdam.nl

Van: Diederik van der Mast <diederik.van.der.mast@rotterdamnatuurlijk.nl>

Verzonden: donderdag 14 april 2022 12:04

Aan: Paf R.H. (Robert) <rh.paf@rotterdam.nl>; Groote Bromhaar R.S. (Rob) <rs.grootebromhaar@rotterdam.nl>

CC: _SO_WOB <WOBSO@rotterdam.nl>; bestuur@rotterdamnatuurlijk.nl; pieter.cusell@rotterdamnatuurlijk.nl; colle.van.stegeren@rotterdamnatuurlijk.nl

Onderwerp: RE: Resterende Wob-verzoeken en The One Blaak & The Rise

Beste Robert en Rob,

Ik zou deze week contact met jullie opnemen met de vragen waarop het antwoord noodzakelijk is om te kunnen volgen hoe de overheid tot besluiten komt. Ik stuur deze mail als voorzitter van Stichting Rotterdam Natuurlijk omdat ik niet de kans wil lopen om ergens in het proces als "niet belanghebbende" wil worden gezien. Als stichtingsbestuurder volg ik onze statuten.

De vragen gelden voor beide projecten, met 1 verschil dat in het geval van Rise een gebouw wordt gesloopt dat in gerenoveerde staat is, volledig bewoond en precies dat deel van de woningmarkt bedient waar de nood het hoogst is.

1. Welke belangen spelen er bij deze projecten en hoe worden deze afgewogen? Is daar een balanced scorecard voor bijvoorbeeld?
2. Hoe wordt dan bepaald dat sloop voor nieuwbouw een uit te leggen consequentie is?
3. Hoe wordt de MPG van nieuwbouw voor sloop bepaald?
 - a. Ik zou zeggen bvo nieuw – bvo oud = netto bvo en dan alle CO2 uitstoot (ook van de sloopwerkzaamheden en recycling/afvoer) in rekening brengen
 - b. Klopt dit? Zo nee, wat wordt dan wel gedaan?
4. Op welke manier grijpt het wettelijk kader in de projecten? Op de website van Stichting Rotterdam Natuurlijk staat een overzicht van de wettelijke kaders die (mogelijk) een rol spelen.
 - a. <https://rotterdamnatuurlijk.nl/wettelijk-kader/>
 - b. Welke wetten worden toegepast?
 - c. Hoe wordt dit beargumenteerd of onderbouwd?
 - d. Op welke manier worden de klimaat en milieu belangen binnen de kaders meegewogen? (stikstof, CO2, biodiversiteit, hitte, etc)
 - e. Op welke manier worden de belangen van de burgers binnen de kaders meegewogen? Dit speelt met name bij Rise een grote rol vanwege de gedwongen uithuiszetting.

Het is mogelijk dat ik nog met meer informatieverzoeken kom, of dat door de antwoorden nieuwe vragen ontstaan. Die komen dan later. Ik denk dat deze vragen al wat inzichten kunnen verschaffen.

Ik zie jullie antwoorden met belangstelling tegemoet.

Vriendelijke groeten,
Diederik van der Mast
Voorzitter Stichting Rotterdam Natuurlijk

Beste Diederik,

Hieronder stuur ik je de antwoorden bij de vragen inzake Schiehaven Noord die je per mail op 15 april hebt gestuurd.

1. Rotterdam is tegenwoordig (ook) een populaire stad om te wonen, werken en recreëren. In de omgevingsvisie De Veranderstad staat aangegeven dat om de trek naar de stad op te kunnen vangen voldoende woningen moeten worden gerealiseerd, naast voldoende werkgelegenheid en voorzieningen. In de omgevingsvisie is daarvoor de term 'Goede Groei' gemunt. Het gaat om groei die bijdraagt aan het welzijn van de inwoners, aan een duurzame samenleving en aan economische vooruitgang. Groei die het Rotterdamse rijke erfgoed en identiteit ondersteunt en versterkt waarbij Rotterdammers zijn betrokken in het proces van verandering. In de omgevingsvisie is voorgaande vertaald naar een vijftal perspectieven: compact, gezond, inclusief, duurzaam en productief. Voor Schiehaven Noord is de Goede Groei vertaald naar onze ambities ten aanzien van een aangename en verbonden buurt (menselijke maat), versterken biodiversiteit en hittestress voorkomen (groen), maken en doen koesteren en versterken (werken in het gebied), fysiek en visueel contact met het water (relatie met haven en rivier), autoluwe openbare ruimte (voetganger en fiets centraal), inclusief verblijven en onderdeel van ommetje in de wijk (sport en recreatie), leesbaarheid van de geschiedenis en relatie met de omgeving (koesteren van identiteit), gemixt programma en voor elk wat wils (gevarieerd programma) en tenslotte wind- en geluidsluw (aangenaam klimaat).
Geen van deze onderwerpen is geoperationaliseerd in meetbare eenheden.
2. In de besluitvormingsstukken zal gerapporteerd worden welke handelingen en activiteiten er ten behoeve van de ontwikkeling plaats zullen vinden en welke gevolgen zij hebben in het kader van de goede groei. Dat is op het ene onderwerp naar alle waarschijnlijkheid met iets meer kwantificeerbare gegevens te doen en op het andere onderwerp zal er meer in kwalitatieve zin moeten worden gerapporteerd. De weging die er vervolgens aan de uitkomsten op de verschillende thema's wordt gehecht, is een politieke. Uiteindelijk zal de gemeenteraad met het plan moeten instemmen. De stukken voor de gemeenteraad zijn in principe openbaar, en worden ruim voor de raadsvergadering op de website gemeenteraad.rotterdam.nl gepubliceerd.
3. De Milieuprestatie gebied is ons niet bekend. Wel kennen we de Milieuprestatie gebouwen. Bij werken hanteren we de Bepalingsmethode Milieuprestatie Bouwwerken. In deze methode zitten ook de afspraken specifiek voor GWW-werken (grond-, weg- en waterbouw). Onderdeel van deze methode zijn onderzoek naar de effecten van productie, transport, bouw/installatie, verwerking en productthergebruik. Daarin vormt het aspect van CO₂-emissie een onderdeel. Samen met andere effecten en aspecten vormt dit de milieuprestatie van een werk. CO₂ komt met name vrij bij het gebruik van fossiele brandstoffen bij de uitvoering van het werk. Hoe meer duurzaam geproduceerde elektrische energie bij de uitvoering van een werk wordt gebruikt hoe hoger de milieuprestatie, maar ik wil benadrukken dat de hoogte van de milieuprestatie ook van andere effecten afhankelijk is. Het kan zijn dat andere keuzes worden gemaakt die leiden tot een betere milieuprestatie, maar dat die niet bepaald wordt door een zo laag mogelijke CO₂-uitstoot. Dat hangt samen met de aard van het werk.
4. Er zijn grond en grondstoffen nodig voor het dempen van de haven en het (op)bouwen van de wijk. De kwaliteit van de grond die wordt toegepast voor het dempen wordt mede bepaald door de kwaliteit van de ontvangende bodem. Als het mogelijk is wordt daarvoor grond gebruikt die vrijkomt uit andere werken, zo wordt nu grond die vrijkomt bij de aanleg van de Maasdelatunnel toegepast in project de Groene Poort (de realisatie van natuurvriendelijke oevers in de Nieuwe Maas). En overigens bepaalt de waterkwaliteitsbeheerder (Rijkswaterstaat) welke grond is toegestaan. Rijkswaterstaat is daarbij gehouden aan de Kaderrichtlijn water. Om de ondergrond geschikt te maken voor het project, zal hoogstwaarschijnlijk een deel van het slib in de waterbodem vergraven moeten worden. Het is nog niet duidelijk of dit slib ter plaatse verwerkt, of hergebruikt kan worden, of elders als grond hergebruikt kan worden (al dan niet via een depot), of dat de kwaliteit zo slecht is dat het afgevoerd moet worden naar een verwerkingsinstallatie (verbrandingsinstallatie, of

reinigingsinstallatie, of naar bijvoorbeeld het slibdepot op Maasvlakte 1). Verwerking of hergebruik ter plaatse wordt ook bepaald door de waterkwaliteitsbeheerder. Er wordt niet gemengd met verontreinigd slib, tenzij dat slib dezelfde verontreinigingswaarde heeft en menging daarom geen negatief effect heeft.

5. In onze grondwet is opgenomen dat de zorg van de overheid gericht is op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu. Hiermee wordt beoogd dat de overheid ervoor moet proberen te zorgen dat we allemaal goed in Nederland kunnen wonen. Daarnaast is in de grondwet opgenomen dat de overheid maatregelen treft ter bevordering van de volksgezondheid en dat de bevordering van voldoende woongelegenheden voorwerp van zorg is van die overheid. De bepalingen maken onderdeel uit van de zogeheten sociale grondrechten en vormen instructies voor de overheid om nadere invulling te geven aan haar bestaan. Zo worden (delen van) de sociale grondrechten uitgewerkt in diverse wetten zoals de Wet op de ruimtelijke ordening, Wet bodembescherming, Gezondheidswet, Woningwet, Wet Luchtkwaliteit etc. Bij mijn weten is er op de genoemde onderdelen op dit moment geen sprake van directe overheidsaansprakelijkheid. Zo is ieder individu (grotendeels) zelf verantwoordelijk om gezond te blijven of een huis te vinden.
6. De gemeente is bij haar handelen en optreden gebonden aan alle vigerende wetten, naast de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Het voert te ver om in dit bestek alle wetten op te gaan noemen, ik zou er maar eens één vergeten. Op de website van Rotterdam Natuurlijk wordt al een niet uitputtend overzicht gegeven van welke regels allemaal van toepassing zijn in het openbaar gebied c.q. bij gebiedsontwikkeling. Ook de ontwikkeling van Schiehaven Noord moet voldoen aan de eisen en normstellingen in de verschillende wetten en verdragen. Daarbij kan geen enkel erkend belang (in de zin van wettelijk beschermd) niet worden meegewogen. Uiteindelijk zal er tussen alle vaak uiteenlopende belangen een afweging moeten worden gemaakt, en deze afweging zal door het bestuur van de stad (gemeenteraad) moeten worden gemaakt. Zie ook het antwoord op vraag 1 en 2.

Met vriendelijke groet,

Robert Paf
Projectmanager
Gemeente Rotterdam
Stadsontwikkeling
PMB Noord, Kralingen-Crooswijk en Buitengebieden
De Rotterdam, Wilhelminakade 179
Postbus 6575, 3002 AN Rotterdam
Mobiel: 06 5120 1882
Website www.rotterdam.nl

Van: Diederik van der Mast <diederik.van.der.mast@rotterdamnatuurlijk.nl>

Verzonden: vrijdag 15 april 2022 10:16

Aan: Paf R.H. (Robert) <rh.paf@rotterdam.nl>

CC: [_SO_WOB <WOBBSO@rotterdam.nl>](mailto:_SO_WOB@WOBBSO@rotterdam.nl); bestuur@rotterdamnatuurlijk.nl; pieter.cusell@rotterdamnatuurlijk.nl; colle.van.stegeren@rotterdamnatuurlijk.nl

Onderwerp: Aanvullende WOB vragen Schiehaven Noord

Beste Robert,

Gisteren stuurde ik je vragen over project Rise. Ik wil je vragen dezelfde soort vragen ook voor de voorgenomen plannen voor Schiehaven Noord te beantwoorden.

5. Welke belangen spelen er bij project Schiehaven Noord en hoe worden deze afgewogen? Ik heb op de laatste informatieavond alleen gehoord dat er sprake is van een woningbouwopgave, maar er moeten er meer zijn. Is daar een balanced scorecard voor bijvoorbeeld?

6. Hoe wordt dan bepaald dat demping zowel qua kosten, cultuurhistorisch en extra milieubelasting en CO2 uitstoot, overlast tijdens het dempen, een uit te leggen mogelijkheid is? Wat is de exacte uitleg? De verwachte maatschappelijke (ook financieel), klimaat en milieukosten (risico's) van demping zijn essentieel in de beoordeling en dienen vooraf openbaar te zijn.
7. Hoe wordt de MPG (milieu prestatie gebied) van dit project op gedempt havengebied bepaald?
 - a. Ik zou zeggen dat alle CO2 die vrijkomt bij het verplaatsen van slib en zand worden bij de bouw opgeteld voor het totaalplaatje.
 - b. Klopt dit? Zo nee, wat wordt dan wel gedaan?
8. Waar wordt het zand en slib gewonnen (winput)? Wat is de ecologische schade daar en wordt er gemengd met (mogelijk) verontreinigd slib?
9. Wie is klimaataansprakelijk vanwege bijvoorbeeld de verwachte zeespiegelstijging in onbeschermd buitendijks gebied?
 - a. Zelfde vraag voor hitte, gezondheid, biodiversiteit, luchtkwaliteit?
10. Op welke manier grijpt het wettelijk kader in de projecten? Op de website van Stichting Rotterdam Natuurlijk staat een overzicht van de wettelijke kaders die (mogelijk) een rol spelen.
 - a. <https://rotterdamnatuurlijk.nl/wettelijk-kader/>
 - b. Welke wetten worden toegepast?
 - c. Hoe wordt dit beargumenteerd of onderbouwd?
 - d. Op welke manier worden de klimaat en milieu belangen binnen de kaders meegewogen? (stikstof, CO2, biodiversiteit, hitte, etc)
 - e. Op welke manier worden de belangen van de burgers binnen de kaders meegewogen? Tot op heden lijkt het erop dat deze niet worden meegewogen. Op basis van welke wetgeving worden de belangen en inspraak van burgers terzijde geschoven?

Het is mogelijk dat ik nog met meer informatieverzoeken kom, of dat door de antwoorden nieuwe vragen ontstaan. Die komen dan later.

Ik zie je antwoorden met belangstelling tegemoet. Zou je me ook kunnen laten weten op welke termijn ik de antwoorden kan verwachten?

Vriendelijke groeten,
Diederik van der Mast
Voorzitter Stichting Rotterdam Natuurlijk!